

Wymagania na poszczególne oceny klasa IV – 1 h

Wymagania na poszczególne oceny						
Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Kim jestem?	<ul style="list-style-type: none"> waga narodzin dziecka dla rodziny i społeczeństwa odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka różnorodne potrzeby każdego człowieka i sposoby ich zaspakajania prawa dziecka we współczesnym świecie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa datę i miejsce swoich urodzin; wymienia swoje zainteresowania; z pomocą nauczyciela wymienia dwa przykłady praw dziecka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego przyjąć na świat dziecko jest ważnym wydarzeniem w życiu rodziny i społeczeństwa; wymienia różne potrzeby człowieka; wskazuje potrzeby, których zaspokojenie jest niezbędne do życia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspakajania; omawia wybrane prawa dziecka; wymienia nazwę organizacji działających na rzecz dzieci. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka; omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane; wyjaśnia, czym zajmuje się UNICEF. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka; podaje przykłady; wyraża opinię na temat przestrzegania praw dziecka we współczesnym świecie i roli międzynarodowych organizacji, które pomagają w ich obronie, wyszukuje na ten temat informacje z różnych źródeł.
Ja i moja rodzina	<ul style="list-style-type: none"> rodzina i ród oraz więzi je łączące prawa i obowiązki członków rodziny genealogia nauką badającą związki pokrewieństwa pamiętki i tradycja rodzinna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i poprawnie posługuje się pojęciem „rodzina”; wymienia swych przodków do pradziadków włącznie; samodzielnie podaje przykłady obowiązków dziecka w rodzinie; wymienia przykłady pamiętek rodzinnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i poprawnie posługuje się pojęciem „ród”; nazywa na przykładzie swojej rodziny stopnie pokrewieństwa; z pomocą nauczyciela wymienia przykłady więzi łączących członków rodziny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady praw i obowiązków przysługujących członkom rodziny; charakteryzuje więzi łączące rodzinę; podaje przykłady tradycji obowiązujących w jego rodzinie; rysuje schemat drzewa genealogicznego swojej rodziny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „genealogia”, „drzewo genealogiczne”; wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu człowieka; wyjaśnia znaczenie pamiętek rodzinnych jako źródeł informacji o przeszłości rodziny; wyraża opinię na temat potrzeby kulturowania tradycji i gromadzenia pamiętek rodzinnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie informacji zawartych w tekście rysuje drzewo genealogiczne.

Wymagania na poszczególne oceny						
Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
W mojej szkole	<ul style="list-style-type: none"> • społeczność szkolna, jej prawa i obowiązki • samorząd szkolny • historia i tradycja szkoły • uprzejmość, sprawiedliwość i tolerancja jako przejawy zachowań pozytywnych • poszanowanie godności i odmienności kolegów • konflikty międzyludzkie i sposoby ich rozwiązywania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje elementy łączące zespół klasowy (np. wiek, wspólne lekcje, wychowawca); • wymienia elementy tradycji własnej szkoły; • wskazuje uprzejmość i koleżeńskość jako zachowania konieczne dla dobrego funkcjonowania zespołu klasowego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działań samorządu szkolnego; • na podanych przykładach wskazuje zachowania świadczące o poszanowaniu godności i odmienności innych; • uzasadnia konieczność przestrzegania zasad koleżeństwa i przyjaźni. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kto tworzy społeczność szkolną; • wyjaśnia zasady funkcjonowania samorządu szkolnego; • podaje przykłady działań samorządu w swojej szkole; • podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązywania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje społeczność szkolną z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków; • wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe; • wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie samodzielnej analizy statutu szkoły przedstawia zasady funkcjonowania samorządu w swojej szkole.
Jestem częścią społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo jako forma zbiorowości • grupy społeczne i zasady przynależności do nich • praca i jej rola w życiu człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia swoje zainteresowania; • podaje przykład grupy społecznej, do której należy; • określa na podanych przykładach pozytywne i negatywne zachowania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „społeczeństwo”; • podaje dziedzinę wiedzy lub umiejętności, które rozwijają się pod wpływem własnych zainteresowań; • określa swoją przynależność do grup społecznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „grupa społeczna”; • uzasadnia konieczność przestrzegania przyjętych w najbliższym otoczeniu; opisuje różne grupy społeczne, wskazując ich rolę w społeczeństwie; • wyjaśnia znaczenie pracy w życiu człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje zainteresowania jako płaszczyznę kontaktów i wymiany doświadczeń z rówieśnikami. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje, przytaczając odpowiednie argumenty, osiągnięcia współczesnej cywilizacji jako efekt pracy minionych pokoleń.
Moja mała ojczyzna	<ul style="list-style-type: none"> • mała ojczyzna – społeczność, historia i kultura • formy upamiętniania przeszłości małej ojczyzny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazywa i pokazuje na mapie region i województwo, w którym mieszka; • wymienia przykłady zabytków architektury i przyrody swojego regionu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje położenie geograficzne swojej miejscowości; • w kilku zdaniach prezentuje atrakcje turystyczne małej ojczyzny; • wymienia nazwy miejscowości w najbliższej okolicy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową; • zbiera i prezentuje informacje o rozmaitych formach upamiętniania postaci i wydarzeń z przeszłości małej ojczyzny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje elementy kultury regionalnej stanowiące o jej odrębności, np. strój, gwara, potrawy; • wyjaśnia, na czym polega wkład kultury regionalnej w rozwój kultury polskiej; • przedstawia problemy społeczno-gospodarcze małej ojczyzny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie wiadomości z różnych źródeł charakteryzuje dokonania postaci z regionu, które przyczyniły się do jego rozwoju.

Samorząd lokalny	<ul style="list-style-type: none"> władze lokalne – zakres działań i sposób ich powoływania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na planie miejscowości siedzibę władz lokalnych; wymienia nazwisko wójta (burmistrza lub prezydenta); podaje jeden przykład działań władz lokalnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „władza lokalna”; wymienia przedstawicieli władzy lokalnej; wyjaśnia zasady powoływania władz lokalnych; podaje przykład działań podejmowanych przez władzę lokalną w swojej miejscowości. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i nazywa władze lokalne, używając pojęć: „rada miasta” (lub „gmina”); „wójt” („burmistrz” lub „prezydent”); omawia przykłady działań samorządu lokalnego z własnego terenu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia zakres działań władz lokalnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego istnienie samorządu terytorialnego jest ważne dla rozwoju społeczeństwa demokratycznego.
Moja ojczyzna – Polska	<ul style="list-style-type: none"> Polska – położenie, obszar, granice, kraje sąsiednie symbole, święta narodowe Polski, miejsca pamięci narodowej ludność Polski – mniejszości narodowe i etniczne, miejsca największych skupisk Polaków na świecie zróżnicowanie regionalne Polski 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Europy Polskę; nazywa główne rzeki Polski (Wisłę, Odrę, Wartę) i pokazuje je na mapie; wskazuje na mapie Morze Bałtyckie i góry (Tatry); wymienia pełną nazwę państwa polskiego; wymienia i nazywa polskie symbole; recytuje słowa hymnu państwowego; wymienia święta narodowe (3 maja, 11 listopada). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „symbole narodowe”; wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”, nawiązując do legendarnych początków państwa; wymienia i wskazuje na mapie Europy państwa sąsiadujące z Polską; omawia położenie geograficzne Polski; wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce; wymienia przykłady miejsc pamięci narodowej (np. Grób Nieznanego Żołnierza). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „narod”; wyjaśnia symbolikę polskich barw narodowych; wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski; nazywa i pokazuje na mapie krainy geograficzno-historyczne Polski; nazywa wydarzenia historyczne, które upamiętniają polskie święta narodowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega zróżnicowanie regionalne Polski; wymienia miejsca największych skupisk Polaków na świecie; wymienia mniejszości narodowe i etniczne; charakteryzuje więzi łączące naród; uzasadnia konieczność poszanowania symboli narodowych; wyjaśnia rolę, jaką symbole narodowe pełnią w życiu narodów; wskazuje miejsce pamięci w swojej okolicy i opowiada o wydarzeniach, które ono upamiętnia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia okoliczności powstania hymnu państwowego; wskazuje postacie historyczne zmienkowane w hymnie i wydarzenia z jakimi są one związane; przygotowuje prezentację miejsc pamięci narodowej z własnego regionu i przedstawia ją w klasie lub tworzy portfolio.
Moje państwo – Rzeczpospolita Polska	<ul style="list-style-type: none"> Polska krajem demokratycznym najwyższe organy władzy w Polsce konstytucja dokumentem określającym prawa i obowiązki obywateli 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia imię i nazwisko urzędującego premiera i prezydenta RP; wskazuje konstytucję jako najważniejszy dokument w państwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „demokracja”; wymienia organy władzy w Rzeczypospolitej Polskiej; parlament, prezydent, rząd, sądy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „konstytucja”; wyjaśnia zasady wyborów władz w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady praw i obowiązków obywateli Rzeczypospolitej Polskiej; samodzielnie dokonuje interpretacji fragmentu tekstu Konstytucji RP. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zakres obowiązków najwyższych organów władzy w Polsce.

Wymagania na poszczególne oceny						
Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Legends o początkach państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> • pochodzenie nazwy Polska, jej herbu i barw narodowych • legenda formą popularyzacji wiedzy o przeszłości 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela opowiada legendę <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i>; • z pomocą nauczyciela opowiada legendę <i>O Popielu i Piaście oraczu</i>. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „legenda”; • wyjaśnia pochodzenie nazwy Gniezno; • wymienia dawne nazwy określające Polaków (Lechici); • wskazuje na mapie miejscowości wymienione w legendach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie opowiada legendy: <i>O Lechu, Czechu i Rusie</i>, <i>O Popielu i Piaście oraczu</i>; • rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy; • wskazuje na mapie współczesnych sąsiadów Polski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek legendy z symbolami państwa polskiego; • wyjaśnia w oparciu o legendę pochodzenie nazwy pierwszej polskiej dynastii. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie przygotowuje prezentację o historii godła polskiego lub • samodzielnie przygotowuje prezentację o legendarnych początkach państwa polskiego.
Unia Europejska	<ul style="list-style-type: none"> • Unia Europejska • organizacją państw Europy • państwa członkowskie Unii Europejskiej • symbolika Unii Europejskiej • Polska krajem członkowskim Unii Europejskiej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn; • na podstawie mapy wymienia państwa członkowskie Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „Unia Europejska”, „euro”; • wyjaśnia cel powstania Unii Europejskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa daty: powstania UE (1993 r.) i przyjęcia Polski do UE (2004 r.). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze instytucje UE i charakteryzuje ich zadania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada na podstawie wiadomości z różnych źródeł o uczestnictwie Polski we Wspólnocie Europejskiej i prezentuje przykłady konkretnych działań, wyrażając na ten temat własną opinię.
Problemy ludzkości w XXI wieku	<ul style="list-style-type: none"> • problemy ludzkości w XXI wieku • skutki działalności człowieka • działania pomocowe podejmowane przez państwa i organizacje pozarządowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady problemów ludzkości w XXI wieku; • wymienia przykłady form działań pomocowych, które są podejmowane przez państwa lub organizacje pozarządowe. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia organizacje działające na rzecz ludzi potrzebujących pomocy (np. Polski Czerwony Krzyż, Polska Akcja Humanitarna, fundacje) i wskazuje cel ich działalności; • opowiada o przejawach nędzy na świecie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na przykładach przyczyny i następstwa konfliktów zbrojnych na świecie; • uzasadnia potrzebę wspólnych międzynarodowych działań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formułuje własną opinię o działaniach pomocowych podejmowanych przez państwa lub organizacje pozarządowe; • wyjaśnia konieczność niesienia pomocy potrzebującym, rozpoczynając działania od najbliższego środowiska. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „organizacja humanitarna”, „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka”, „terrorizm”; • rozumie wagę i znaczenie istnienia „Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka”; • potrafi zinterpretować na podstawie tekstu źródłowego („Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka”) prawa człowieka zawarte w tym dokumencie.

<p>Czym zajmuje się historia?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • historia nauką o przeszłości • historia nauką badającą przyczyny i skutki ważnych wydarzeń • elementy kształtujące historię • praca historyka • mapa elementem pracy historyka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „historia”, „historycy”; • wyjaśnia, czym zajmuje się historia; • odczytuje proste informacje zamieszczone na mapie i planie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kto tworzy historię; • definiuje pojęcia „mapa”, „plan”; • nazywa i wskazuje stałe elementy mapy i planu (treść, skala, legenda). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia elementy kształtujące historię: ważne wydarzenia, działalność wybitnych jednostek, praca przeszłych pokoleń; • wyjaśnia zadania historyków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje korzyści, jakie daje dobra znajomość historii; • wyjaśnia konieczność zbadania przyczyn i skutków wydarzeń historycznych dla zrozumienia przeszłości. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje osiągnięcia współczesnej cywilizacji (podaje konkretne przykłady) jako efekt pracy minionych pokoleń; • samodzielnie posługuje się planem i mapą; • odczytuje zamieszczone tam informacje.
<p>Źródła historyczne i ich rodzaje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • źródła historyczne i ich podział • przykłady źródeł historycznych • archeologia nauką wspomagającą badania historyczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „źródła historyczne”; • wymienia przykłady źródeł historycznych; • wymienia przykłady ważnych odkryć archeologicznych dokonanych w Polsce. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „archeologia”; • przedstawia podział źródeł historycznych; • podaje przykłady źródeł materialnych i pisanych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność dotarcia do wszelkich możliwych źródeł w celu dobrego i obiektywnego poznania przeszłości; • przedstawia znaczenie badań archeologicznych dla poznania przeszłości. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice między zakresem badań historyków i archeologów.
<p>Chronimy ślady przeszłości</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zabytki i ich rodzaje • zadania muzeów • różnorodne formy ochrony zabytków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „zabytek, muzeum”; • wskazuje muzeum jako podstawową formę ochrony zabytków; • przedstawia najważniejsze zasady zachowania się w muzeum (1–2 przykłady). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „biblioteka”; • wymienia najważniejsze instytucje ochrony zabytków (muzeum, biblioteka); • wyjaśnia konieczność właściwego zachowania się w muzeum; • przedstawia zasady prawnego zachowania się w instytucjach chroniących zabytki. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zadania muzealnictwa (gromadzenie, przechowywanie, konserwacja wystaw); • wyjaśnia konieczność ochrony zabytków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „skansen”, „archiwum”; • wymienia różnorodne formy ochrony zabytków. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sporządza własną listę najpiękniejszych polskich zabytków.
<p>Jak zmierzyć czas?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sposoby mierzenia czasu dawniej i współcześnie • jednostki pomiaru czasu • dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „zegar”, „kalendarz”; • wymienia jednostki pomiaru czasu zegarowego i kalendarzowego; • wskazuje na ilustracji dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby mierzenia czasu dawniej i współcześnie; • nazywa i wskazuje na ilustracji dawne i współczesne przyrządy służące do mierzenia czasu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia potrzebę mierzenia czasu; • czyta ze zrozumieniem tekst źródłowy i odpowiada na związane z nim pytania. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i wyjaśnia związek między obserwacją przyrody a powstaniem zegarów i kalendarzy; • charakteryzuje sposoby określania czasu minionych wydarzeń w dalekiej przeszłości (przed wynalezieniem kalendarza i zegarów). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje z różnych źródeł informacje o dawnych kalendarzach (np. egipskim) i prezentuje je w wybranej przez siebie formie.

Wymagania na poszczególne oceny						
Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Ery, tysiąclecia i wieki, czyli czas w historii	<ul style="list-style-type: none"> zasady określania czasu minionych wydarzeń (czasy przed naszą erą, czasy naszej ery) według kalendarza chrześcijańskiego; „era”, „epoka”, „wiek”, „tysiąclecie” – pojęcia i ich zakres obliczanie upływu czasu wydarzeń chronologiczne porządkowanie wydarzeń 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „wiek”, „tysiąclecie”; wyjaśnia znaczenie skrótów: p.n.e. i n.e.; określa wiek podanego wydarzenia; zapisuje określony wiek cyfrą rzymską. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „era”, „taśma chronologiczna”, „oś czasu”; wskazuje narodziny Chrystusa jako wydarzenie określające podział czasu na czasy p.n.e. i n.e.; zaznacza na taśmie chronologicznej podane wydarzenia. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje wydarzenie starsze i młodsze; oblicza upływ czasu między podanymi wydarzeniami w zakresie naszej ery lub czasów przed naszą erą. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „chronologia”; porządkuje podane wydarzenia według chronologii; wyjaśnia fakt, że podział czasu jest podziałem umownym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> oblicza upływ czasu między wydarzeniem sprzecznej ery a wydarzeniem, które miało miejsce w czasach naszej ery (wie, że w historii nie ma roku 0).
Początki ludzkości	<ul style="list-style-type: none"> czas i miejsce pojawienia się pierwszych ludzi warunki życia najstarszych przodków człowieka dokonywanie pierwszych ludzi koczowniczy i osiadły tryb życia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje Afrykę Środkową jako miejsce pojawienia się pierwszych ludzi; nazywa sposoby zdobywania pożywienia przez pierwszych ludzi (zbieractwo, myślistwo); podaje 1–2 przykłady mieszkań najstarszych przodków człowieka. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: „koczowniczy” i „osiadły” „tryb życia”; charakteryzuje warunki życia pierwszych ludzi; wyjaśnia, w jaki sposób pierwsi ludzie wzniecali ogień; wyjaśnia wpływ umiejętności wzniesienia ognia na warunki życia pierwszych ludzi; wskazuje przejście do osiadłego trybu życia jako najważniejsze osiągnięcie pierwszych ludzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „prehistoria”; wymienia narzędzia używane przez pierwszych ludzi; wymienia najważniejsze osiągnięcia pierwszych ludzi (tkactwo, uprawa roli); odczytuje informacje zawarte w materiale ilustracyjnym. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje wpływ osiągnięć pierwszych ludzi na zmiany w warunkach ich życia; wyjaśnia wagę przejścia z koczowniczego do osiadłego trybu życia dla warunków życia ludzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje i prezentuje informacje na temat osad prehistorycznych.

<p>Pierwsze cywilizacje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie pierwszych cywilizacji • rola wielkich rzek w życiu najstarszych cywilizacji • społeczny podział pracy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarsze cywilizacje (podaje przykład np. Egipt); • wskazuje miejsca powstania pierwszych cywilizacji posługując się wyrażeniem „wielkie rzeki”; • wskazuje rzekę Nil jako jedną z rzek, nad którą powstały pierwsze cywilizacje. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie położenie geograficzne Mezopotamii i Egiptu; • zaznacza na taśmie chronologicznej czas powstania najstarszych cywilizacji (3500 r. p.n.e.); • wyjaśnia, dlaczego pierwsze państwa powstały nad wielkimi rzekami (podaje jeden argument np. wylewy wielkich rzek). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „państwo”; • nazywa i wskazuje którymi leżały Egipt i Mezopotamia; • wyjaśnia rolę wielkich rzek w funkcjonowaniu pierwszych państw; • wymienia grupy społeczne państw starożytnych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „cywilizacja”; • wyjaśnia sposób funkcjonowania systemów nawiązujących; • przedstawia zajęcia grup społecznych w państwach starożytnych; • wyjaśnia, na czym polegał społeczny podział pracy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia i uzasadnia znaczenie pracy w życiu najstarszych społeczeństw.
<p>Wynalezienie pisma. Zaczyna historia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wynalezienie pisma i jego znaczenie • rodzaje pisma • materiał pisarski • znaczenie umiejętności czytania i pisania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „pismo”; • określa czas wynalezienia pisma; • nazywa materiał, na którym pisano, podaje przynajmniej jeden przykład. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje pisma (klinowe, obrazkowe i alfabetyczne); • zaznacza rok 3500 r. p.n.e. na taśmie chronologicznej; • nazywa materiał, na którym pisano. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nazwa i opisuje poznany materiał pisarski. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poznane rodzaje pisma; • wyjaśnia znaczenie pisma dla poznania przeszłości i komunikowania się ludzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prezentację na temat: „Wynalezienie pisma czyli kiedy kończy się prehistoria a zaczyna historia”.
<p>W Egipcie faraonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • warunki życia w starożytnym Egipcie; • władca Egiptu i zakres jego władzy • ludność starożytnego Egiptu, jej zajęcia i warunki życia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie starożytny Egipt i rzekę Nil; • wyjaśnia pojęcie „faraon”. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „piramida” • zaznacza na taśmie chronologicznej czas powstania starożytnego Egiptu (3000 r. p.n.e.); • wskazuje znaczenie Nilu dla funkcjonowania państwa egipskiego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje czas powstania starożytnego Egiptu; • charakteryzuje warunki naturalne starożytnego Egiptu; • wymienia grupy społeczne starożytnego Egiptu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zajęcia grup społecznych starożytnego Egiptu; • opowiada o warunkach życia poszczególnych grup społecznych starożytnego Egiptu; • omawia pozycję faraona w społeczeństwie egipskim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje i prezentuje informacje o słynnych władcach starożytnego Egiptu.
<p>Droga Egipcjanina do wieczności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wierzenia starożytnych Egipcjan • najważniejsze bóstwa i wyobrażenia o nich • piramidy – grobowce faraonów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „wielobóstwo”; • przedstawia krótko wierzenia starożytnych Egipcjan. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposoby oddawania czci bogom; • wymienia najważniejsze bóstwa egipskie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada, w jaki sposób Egipcjanie przedstawiali bogów; • wyjaśnia sposób budowy piramid • wymienia (na podstawie ilustracji) narzędzia używane do budowy piramid. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „mumifikacja”, „mumia”, „sfinks”; • wyjaśnia przyczyny mumifikowania zwłok. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje krótką informację o słynnych grobowcach lub piramidach egipskich.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
W Atenach Peryklesa	<ul style="list-style-type: none"> • położenie i warunki naturalne starożytnej Grecji • wygląd Aten w starożytności • władza w starożytnych Atenach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „demokracja”; • wskazuje na mapie starożytną Grecję i Ateny; • opowiada o warunkach naturalnych starożytnej Grecji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „polis”; • opisuje wygląd Aten w czasach Peryklesa; • wymienia założycieli mieszkańców Aten. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasługi Peryklesa dla rozwoju Aten; • wymienia czynniki jednoczące Greków w starożytności. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykorzystując informacje z różnych źródeł przygotowuje przewodnik po Atenach w czasach Peryklesa i przedstawia go we wskazanej formie.
W kręgu greckich wierzeń i filozofii	<ul style="list-style-type: none"> • świątynie greckie • miejscem kultu religijnego • narodziny teatru greckiego i filozofii; • igrzyska sportowe i ich rola w życiu starożytnych Greków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „bogowie olimpijscy”; • wymienia imiona najpopularniejszych bogów olimpijskich (Zeus, Atena, Apollo); • wymienia sposoby oddawania czci bogom (świętynie, igrzyska, teatr); • wymienia Olimpię jako miejsce rozegrania pierwszych igrzysk starożytnych; • wymienia sposoby nagradzania zwycięzców; • wskazuje na mapie górę Olimp, Olimpię i Ateny. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „igrzyska olimpijskie”; • wymienia dyscypliny sportowe rozgrywane podczas igrzysk; • opowiada jak Grecy wyobrażali sobie bogów (wygląd zewnętrzny, cechy charakteru); • opowiada o wyglądzie i sposobie prezentacji sztuk w teatrze greckim. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „mity”; • charakteryzuje bogów olimpijskich z uwzględnieniem ich dziedzin opiekuńczych oraz atrybutów; • określa datę pierwszych igrzysk olimpijskich i zaznacza ją na taśmie chronologicznej; • wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia Heraklesa, Odyseusza – bohaterów mitów greckich; • wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy igrzyskami w starożytności i dzisiaj (np. ubiór, dyscypliny, nagrody). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia dokonania starożytnych Greków w różnych dziedzinach; • przygotowuje prezentację na temat wierzeń Greków; • wymienia dzieła sztuki nawiązujące do tematyki mitologicznej; • opisuje, jak wierzenia wpływały na życie starożytnych Greków.

<p>Od osady do imperium</p>	<ul style="list-style-type: none"> • położenie Rzymu i zajęcia mieszkańców • przyczyny rozwoju Rzymu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „imperium”; • wskazuje na mapie Rzym, Morze Śródziemne; • wskazuje na mapie zasięg podbojów rzymskich; • wskazuje przyczyny sukcesów armii rzymskiej (podaje przynajmniej jeden argument). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „legion”; • zaznacza na taśmie chronologicznej datę legendarnego założenia Rzymu (753 r. p.n.e.); • wskazuje na mapie Półwysep Apeniński, Tyber; • wymienia grupy społeczne starożytnego Rzymu; • wskazuje źródła sukcesów armii rzymskiej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zajęcia poszczególnych grup społecznych; • charakteryzuje technikę wojenną Rzymian (posługując się nazwami machin). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie „luk triumfalny”; • przedstawia przyczyny powstania imperium rzymskiego; • wyjaśnia słusność twierdzenia, że Morze Śródziemne było wewnętrznym morzem Rzymian; • wyjaśnia, w jaki w Rzymie wykształciła się arystokracja. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia postacie wybitnych wodzów rzymskich np. Juliusza Cezara.
<p>Dokonia starożytnych Rzymian</p>	<ul style="list-style-type: none"> • dokonania Rzymian ułatwiające funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców • Rzymianie twórcami prawa; • łacina językiem Rzymian 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze dokonania Rzymian, które ułatwiły funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców (prawo, drogi, mosty, akwedukty). 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „prawo”, „akwedukty”; • charakteryzuje najważniejsze dokonania Rzymian, które ułatwiły funkcjonowanie państwa i życie mieszkańców. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opowiada o edukacji Rzymian przygotowanej do kariery urzędniczej; • wskazuje łacinę jako język Rzymian. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przydatność dokonań Rzymian dla funkcjonowania państwa i życia mieszkańców. • opowiada (posługując się ilustracją) o etapach budowy dróg w starożytnym Rzymie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie osiągnięć prawniczych Rzymian dla prawa współczesnego; • podaje zapisy prawa rzymskiego wykorzystywane współcześnie.
<p>Narodziny chrześcijaństwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izraelci, odmiennosc ich wiary w świecie starożytnym • najważniejsze zasady judaizmu • Jezus z Nazaretu i jego nauki • narodziny nowej religii i położenie jej wyznawców • rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „chrześcijaństwo”, „Biblia”; • przedstawia osobę i nauki Jezusa z Nazaretu; • opisuje okoliczności narodzin chrześcijaństwa. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „apostoł”, „Dekalog”; • zaznacza na taśmie chronologicznej wiek narodzin chrześcijaństwa; • wskazuje na mapie Palestynę i miasta związane z życiem i działalnością Jezusa z Nazaretu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „Jahwe”, „judaizm”, „Mesjasz”, „Stary Testament”, „Nowy Testament”; • wyjaśnia, na czym polegała odmiennosc nauk Jezusa wobec religii Żydów; • opowiada o sytuacji chrześcijan w I–IV wieku. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia najważniejsze zasady judaizmu; • wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo wywodzi się z judaizmu. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje czynniki łączące chrześcijaństwo i judaizm.

